

NAAR DE AARDE

HOE WORD IK EEN GROENE PIONIER?

LAURA M. VEGTER

Oktober 2019

© 2019 Laura Vegter

Fotografie Martine Sprangers

Illustratie omslag Trudy Oosterhuis

Ontwerp omslag Robert Dupper

Opmaak binnenwerk Annelies van Roosmalen

Eindredactie Fred Teunissen

ISBN 9789491728341

NUR 410

www.trophonios.nl

Voor de Aarde

Onzichtbaar is de weg

In de woestijn is geen pad
er is niets wat je de weg wijst
en geen bestemming die jou uitnodigt.

Toch ga je op weg
omdat je diep van binnen voelt
dat het je verlangen is in beweging te komen,
de stappen te doen
het pad te gaan dat er niet is
en dat toch jouw pad is.

Claire Piters

Inhoud

Nulpunt	10
Reis naar de Aarde	13
Rowin Snijder: 'Nooit gedacht dat ik wormenhotelbouwer zou worden'	17
Reisreflectie 1: Barefoot bevrijding	26
Li An Phoa: 'Ik gebruik mijn hart als kompas'	31
Reisreflectie 2: Recept voor geluk	38
Lennard Duijvestijn: 'Met Roggebotstaete zit ik op mijn pad'	43
Reisreflectie 3: Mogen falen	50
Ama Koranteng-Kumi: 'We hebben allemaal een roeping'	55
Reisreflectie 4: Door het donker I	62
Bob en Cathelijn Radstake: 'Wij leven in de kracht van het nu'	67
Reisreflectie 5: Door het donker II	76
Monique Falk: 'Plantjes groeien ook niet door eraan te trekken'	81
Reisreflectie 6: Leven in een sprookjesbos	88
Eva Flendrie: 'Doen is het nieuwe denken'	93
Reisreflectie 7: Niet weten	100
Marc Siepman: 'Ik werk nooit meer voor geld'	103
Reisreflectie 8: Schrijver mogen zijn	110
Arita Baaijens: 'Nederland blijkt vol te zitten met witte vlekken'	113
Reisreflectie 9: Ik ben de maatschappij	122
De reis is het doel	124
Meer inspiratie	128
Met dank	131

Nulpunt

Een paar lentes geleden doe ik iets wat mij lang onmogelijk lijkt. Ik stop met mijn vaste baan. Vaak genoeg kijk ik met enige bevreemding terug op dit besluit. Mijn lieve baan opzeggen, zonder te weten wat, waar, hoe precies verder? *Ik*, die gedij bij structuur, weten waar ik aan toe ben, die al van slag raakt bij een vergadering zonder agenda? Blijkbaar spreekt er een sterkere stem in mij, die zegt: ‘Doe het.’

Die kracht om van koers te veranderen, voel ik voor het eerst op een novemberavond. Ik heb mijn Elizabeth Gilbert (*Eat Pray Love*) momentje van beslissende wanhoop niet op een badkamervloer, maar op een comfortabel vloerkleed in de woonkamer. ‘Ik. Wil. Dit. Niet. Meer.’ roept iets in mij. ‘Ik heb nu lang genoeg volgehouden.’

Het ‘iets’ doelt op de dagelijkse gang door gehaaid Amsterdams verkeer, naar een kantoorbestaan waar een ratelende inbox en een agenda vol vergaderingen op mij wachten. Het verwijst naar de worsteling om ’s avonds mijn opgestegen hoofd weer op mijn lichaam te krijgen.

Tot mijn eigen verbazing zeg ik: ‘Oké’. Oké, als in: ‘Ik heb je gehoord, ik haal je hier uit.’ En ik neem stap na stap na stap. Op 22 december teken ik mijn ontslag. Op 3 maart ruim ik mijn kantoor uit. Op 21 maart houd ik mijn afscheidsspeech.

Natuurlijk vraag ik ook: wat wil je dan? Antwoord: een sabbatical, ruimte en tijd om een nieuwe richting te vinden. Samen besluiten we op zoek te gaan naar een leven waarin ik:

- ✓ weer blij ben om er te zijn,
- ✓ woon in de natuur,
- ✓ een schrijvende bijdrage lever aan een groenere samenleving.

Ik wil natuur dus een prominente plek geven in mijn leven. De vraag is alleen: hoe doe ik dat? Ik voel behoefte aan medestanders,

voor inspiratie en een portie moed. Mensen die net als ik de noodzaak voelen om hun groene hart te volgen. Die nieuwe manieren voor ons uitvinden om in contact met onze natuurlijk omgeving te leven en deze vormgeven in een prachtig project.

Ik besluit op zoek te gaan naar inspirerende groene pioniers. Nu denk ik dat we in deze snelle samenleving het contact met de natuur in en om ons allemaal geregeld kwijt zijn. Daarom doe ik verslag van deze expeditie *Naar de Aarde*.

Ga je mee?

Reis naar de Aarde

Elke reis begint vanuit een verlangen. Mijn reis begint met mijn diepe wens om in verbinding met de natuur te leven. Maar waarom eigenlijk?

Dit mag niemand weten, maar vaak voel ik me niet zo thuis. Hangend in mijn woonkamer in de Amsterdamse Transvaalbuurt, wachtend voor het stoplicht bij een drukke kruising, dwalend tussen de schappen in de supermarkt... in allerlei situaties kan de volgende vraag mij overvallen: Wat doe ik hier?

Ik ♥ Aarde

Ik ervaar het als een uitdaging om te aarden in het dagelijks leven. Tegelijkertijd doe ik niks liever: aanwezig in mijn lichaam, met mijn voeten stevig op de grond, voel ik mij op mijn best. In de natuur lukt dat als vanzelf. Mijn ogen gaan stralen, mijn rug recht zich, mijn tred wordt trefzeker. Mijn verlangen naar meer natuur in mijn leven is dus duidelijk. Maar ja, hoe kom ik daar, vanuit een stads bestaan dat draait om werken, de maandelijkse rekeningen betalen en Albert Heijn? Ik vraag mij dus af:

Hoe kan ik in verbinding met de natuur gaan leven?

Ik besluit mijn wens serieus te nemen en ga op zoek. Mijn reis doop ik: Naar de Aarde. Met de Aarde bedoel ik enerzijds de wonderbaarlijke natuur op deze planeet. Anderzijds helpt die natuur mij weer om een connectie met de Aarde als geheel te ervaren. En om een thuis te vinden in mijzelf.

Lef gezocht

De eerste stap van de reis heb ik al gemaakt, de baan is los. Op heldere momenten ervaar ik de kracht van deze keuze. Tegelijkertijd voel ik mij zonder de comfortabele 'dekens' van baan, inkomen en functieprofiel nogal... naakt. Ik merk een sterke hang naar houvast, terwijl mijn verlangen om de wijde wereld in te trekken op zoek naar een andere levensinvulling juist vraagt om meer loslaten.

Aan de vraag hoe in verbinding met de natuur te leven, gaat daarom een prangende kwestie vooraf. De vraag die mij op de lippen brandt, luidt als volgt:

Durf ik mijn hart te volgen?

Hoe kan ik de sprong wagen naar een leven in de natuur, zonder vooraf te weten wat deze nieuwe weg me gaat brengen?

Roep om bij te dragen

Samengevat vraag ik mij dus het volgende af:

Hoe durf ik mijn hart te volgen om een bestaan als groene pionier te leiden?

Misschien herken je dit verlangen. Misschien werd je net als ik diep geraakt door de documentaire *Down to Earth*. In deze film verlaat een gezin het vertrouwde stadse leven om op zoek te gaan naar een meer 'down to earth' bestaan. Ze maken een reis langs stamhoofden en sjamanen om te leren hoe we in harmonie met de Aarde en onszelf kunnen leven. Ik bezocht de film meerdere keren. Iedere keer liep ik verlicht de donkere bioscoopzaal uit, geroepen om ook bij te dragen. Maar hoe doe ik dat in onze westerse maatschappij, zonder me terug te trekken als sjamaan in de bergen?

Op zoek naar pioniers

Met mijn grote vragen als bagage ga ik op pad. Ik besluit mijn zoektocht toe te spitsen op pioniers die in ons eigen land aan

de slag zijn gegaan. Nederlandse 'Earthkeepers' die met hun voeten in de klei nieuwe paden banen. Ik verzamel mijn moed en leg contact met mensen die iets in mij raken. Vernieuwers die met wat ze doen, zeggen of voorleven de reactie in mij oproepen: dat wil ik ook! Steeds zoek ik naar ontbrekende puzzelstukjes die mijn vragen kunnen beantwoorden.

Om herkenning te bieden aan mogelijke medezoekers kies ik voor een variëteit aan groene pioniers: van Drenthe tot de Amsterdamse Bijlmer, van beginnend tot gepokt en gemazeld, van man tot vrouw. Met hun projecten wil ik een staalkaart bieden van de opwindende ontwikkelingen die plaatsvinden op groen gebied, van voedselbos tot het kweken van circulaire zwammen en zelfvoorzienend wonen. Deze verhalen van hoop laten zien hoeveel er al gebeurt en mogelijk is. Daarom wil ik ze graag delen, in aansluiting op ecoloog Willem Ferwerda, die de volgende visie deelt op MaatschapWij.nu:

“Het allerbelangrijkste in deze tijd is de return of inspiration: mensen weer hoop geven dat het anders kan.”

Samen op pad

Negen pioniers maken mij deelgenoot van hun eigen reis. Ik vraag hen hoe zij durven dromen en loslaten. Hoe ze erin slagen vorm te geven aan hun verlangen, hoe ze omgaan met tegenslag. Ook wil ik weten hoe ze onze relatie met de Aarde zien, nu en in de toekomst.

Deze pioniers hebben het vermogen terug te kijken op hun pad, vaak met geruststellende relativering. Ik wissel hun verhalen af met mijn eigen rauwere, real life impressies van de reis naar het onbekende. Door deze ervaringen te bundelen wil ik een ode brengen aan de kwetsbaarheid en kracht van een ontkiemend verlangen. En aan de schoonheid van het leven op Aarde.

‘Nooit gedacht dat ik wormen-hotelbouwer zou worden’

Composteren midden in de stad

Rowin Snijder van Le Compostier en StadsOogst krijgt stads-bewoners aan het composteren met zijn zelfgebouwde wormenhotels. In Amsterdamse wijken als de Pijp zetten burenhuizen hun groenafval om in eerste klas wormencompost, gewoon op een hoek van de straat. “Ik wilde iets doen waar ik *echt* blij van word.”

Tijdens een filmavond waar de documentaire *Groen Goud* wordt getoond, geeft Rowin Snijder, alias Le Compostier, mij tussen de thee en popcorn door de volgende raad. “Toen ik een andere manier van leven wilde, voelde het alsof ik geen keuze had. Of ik moet het nú doen, of ik blijf ongelukkig. Mijn advies als je op dat punt staat: wees een tijdje ongelukkig. Zo weet je wat je niet wilt en dat je het anders wilt. Ga dan de dingen doen waardoor je je goed voelt – dan komt de rest naar je toe. Bij zijn woorden ‘ga doen waar je zin in hebt’ begin ik te stralen.

Een paar maanden later weet ik wat ik het liefste wil doen: een boek maken over pioniers die bijdragen aan een groenere wereld. Natuurlijk vraag ik Rowin als eerste voor een interview. Daarin deelt hij het moment waarop hij besluit een andere richting in te slaan, hoe hij met wormen in contact komt en succesvol buurtcomposteur wordt.

Op zoek naar één paraplu

“Het is niet zo dat ik op een dag besloot: en nu ga ik wormen-hotels bouwen. Het begon met het maken van de keuze: ik wil het anders en ga kijken waar het kan. Ik wilde iets vinden waarbij ik mijn kwaliteiten, ervaring en wat ik leuk vond onder één paraplu kon brengen. Ik ben eigenlijk altijd op zoek geweest naar wat ik graag wil en ook nog lukt. Ik ben volledig autodidact. Alles wat ik als werk gedaan heb in mijn leven heb ik mijzelf aangeleerd, van leem stuken tot yogales geven. Uiteindelijk heb ik mij gericht op het maken van meubels en interieurs, afgewisseld met werk op beurzen.

Op een gegeven moment vond ik het heel onbevredigend om aan stands te bouwen die na een of twee dagen weer worden afgebroken en weggegooid. Dat voelde een beetje leeg. Er kwamen verschillende dingen bij elkaar voordat ik de stap durfde nemen om uit te kijken naar een andere richting. Eerst kreeg ik met mijn hele gezin een auto-ongeluk. Door een wonder raakte niemand gewond, maar ik realiseerde me: ik had nu dood kunnen zijn. Vervolgens ging mijn huwelijk niet goed en viel om. Dat was het punt waarop ik besloot: ik wil nu iets doen waar ik *echt* blij van word. En ik voelde sterk dat ik iets wilde teruggeven met wat ik doe. Niet per se om de wereld te redden, maar wel om iets te doen wat helpt te herstellen.”

Speciale wormen

“Mijn belangstelling voor composteren ontstond toen ik een huis kreeg met een betegelde tuin. Die wilde ik met biologische aarde omtoveren in een groen paradijs, maar dat bleek een kostbare zaak. Er gaan zoveel zakken aarde in een tuin! Ik besloot om gewone aarde te kopen en deze met eigen compost te verrijken. Composteren met wormen vond ik interessant, omdat het weinig ruimte in beslag neemt. Via een online filmpje leerde ik hoe je een wormenhotel maakt: je boort een paar gaatjes in gestapelde plastic bakken en je kunt beginnen. Mensen vragen mij vaak of je gewoon wormen uit de tuin kunt gebruiken. Dat

werkt dus niet, dat heb ik ook geprobeerd! Ik ontdekte dat je een speciaal soort wormen nodig hebt, die ik ophaalde bij een buurtmoestuin. Zo ben ik begonnen vanuit de wens om mijn eigen afval te kunnen composteren, niet met het idee ‘ik moet dit als werk gaan doen’.”

Eigen ontwerp

“Die bakken vond ik onhandig. Als ontwerper en meubelmaker zocht ik naar een meer praktische oplossing. Ik ontwierp een mooie kast van hout en was heel enthousiast over het resultaat: met een kleine bak van 40 bij 60 centimeter kon ik compost maken van het groenafval van mijn gezin.

Toch kreeg ik vooral tegenwerpingen als ik mijn enthousiasme deelde met anderen. Vaak hoorde ik dat ze het vies vonden of eraan begonnen maar dan weer stopten. Zo kwam ik op het idee om het composteren in breder verband te organiseren in plaats van per huishouden. Dan kunnen mensen elkaar stimuleren en haakt er toch iemand af, kan het composteren gewoon doorgaan.”

Het eerste buurtproject

“Ik liep met plannen rond om een meubel te maken dat geschikt was voor op straat. Via via ontmoette ik ‘toevallig’ iemand die met hetzelfde idee bezig was. Deze bewoner uit de Amsterdamse Pijp deed binnenshuis aan wormencompostering, maar kreeg last van een hoos aan fruitvliegjes. Hij wilde deze manier van composteren buiten mogelijk maken en vroeg mij om daar iets voor te ontwerpen. Een ambtenaar van de gemeente had een potje beschikbaar om er een buurtproject van te maken.

‘Ik vroeg me af:
ga ik echt iets met *wormen* doen?’

Voorwaarts falen

Faalangst kan een grote hindernis zijn om je in een nieuw levensavontuur te storten. Rowin Snijder raadt juist aan zoveel mogelijk te falen!

"In mijn ontwerpen heb ik gemerkt dat foutjes tot verbetering kunnen leiden. Ik ken een filmpje waarin acteur Will Smith adviseert dat je het beste maar zo veel mogelijk kunt falen. Hij heeft het over 'vooruit falen'. Richt je blik naar voren en blijf niet hangen in de gedachte 'o, wat ben ik een eikel'. Dat is *achteruit* falen, daar doe je jezelf alleen maar tekort mee.

Eigenlijk bestaat er helemaal geen falen – voor wie faal je dan? Je kunt succes natuurlijk proberen te meten. Hoeveel je bezit of wie het meeste aanzien of te vertellen heeft... Maar dat is allemaal zo leeg. Als je iedere keer door je falen op een plek komt waar je groeit, dan kun je het in mijn optiek geen falen noemen.

Mijn advies zou zijn om juist heel veel uit te proberen. Je kunt de vergelijking maken met schilders: achter ieder meesterwerk zitten heel veel kladjes. Het probleem is dat we alleen worden doodgegooid met de meesterwerken, waardoor het lijkt alsof iedereen het zoveel beter kan dan jij. Dat is ook een nadeel van social media. We worden overspoeld met successen en geluk, terwijl je net in een periode kan zitten dat je het even niet weet. Daar moet je een beetje doorheen prikken: iedereen is bezig met kladjes."

De gemeente had er overigens weinig vertrouwen in dat het zou lukken om Amsterdammers aan het composteren te krijgen.

Zo'n eerste project is heel spannend. Wat moet zoiets kosten en waar komt het hotel dan te staan? Tussen geparkeerde fietsen, auto's en een plantenbak vonden we een driehoekige ruimte op de stoep die nog vrij was. Dus bouwde ik voor dit

eerste wormenhotel op straat een driehoekig model. Onze wormen bleken de groenresten van maar liefst twintig buurtbewoners te kunnen verwerken, dat ging veel beter dan we dachten. Ook onze angst voor criminaliteit bleek ongegrond. De bak viel helemaal niet op in het straatbeeld, mensen zetten hun fiets er tegenaan. Na een paar maanden valt het hen opeens op dat iemand er een emmertje in leegt.”

Het slaat aan

“Een wormenhotel blijkt buurtgenoten te verbinden. Een compostbak in de openbare ruimte werkt anders dan de brievenbus of de vuilniscontainer waar je ook iets in gooit. Mensen dragen zorg voor *hun* compost en hebben het idee dat ze samen iets aan het maken zijn. Ik heb ook van mensen gehoord dat ze gezonder zijn gaan eten zodat ze meer restjes aan de wormen konden geven!

Door met dit project bezig te zijn en erover te vertellen, kwam ik andere geïnteresseerden tegen. Uit deze contacten ontstonden aanvragen voor wormenhôtels op andere locaties. Het concept bleek aan te slaan. Gemeentes moeten hun afvalstromen verkleinen en veel bewoners recyclen graag hun groente-, fruit- en tuinafval. Op dit moment beslaat het groenafval in de stad wel 30 procent van de totale afvalstromen. Volgens mij heeft *city farming*, voedsel verbouwen in de stad, de toekomst. Om daar meer compost voor te genereren, is mijn volgende doel om plekken te benaderen die veel groenteafval produceren: restaurants.

Met mijn initiatief wil ik composteren toegankelijk maken. Het moet er leuker uitzien, gemakkelijker kunnen en gewoon een beetje hip worden. Wormcompostering in een goede container ondervangt het aantrekken van ongedierte, stank en de beperkingen in ruimte. Om het er aantrekkelijk uit te laten zien, maakte ik een ontwerp met een tuintje erbovenop. Zo heb je gelijk groen in de stad.”

Omgaan met tegenslag

“Ik heb ook veel tegenslag gehad. Het is iedere keer spannend of wat je maakt gaat lukken. Soms moet ik vijftien keer naar een geplaatst wormenhotel terug, omdat er toch iets niet werkt. Maar zo leer ik. Ik sta mijzelf ook toe om het soms echt even niet te weten. Dat ik op een punt kom waarop ik denk: wat ben ik in hemelsnaam aan het doen? Dit gaat nergens heen. Dan werk ik bijvoorbeeld tachtig uur in de week en weet aan het eind van de maand nog niet hoe ik mijn huur betaal. Het organiseren van individuele projecten kost veel energie. Met een aanvraag bij de gemeente ben je soms zo een jaar verder.

Vaak komt er dan gelukkig weer een andere klus voorbij. Je moet daarbij ook flexibel zijn. Zo heb ik de afgelopen zomer dakterrassen in elkaar staan schroeven. Ik vond het heerlijk om even bezig te zijn met iets anders. Al was dat wel na een megagrote tegenvaller van een project dat uiteindelijk toch niet door ging. Daar leer ik ook van: je moet niet op één paard wedden.”

Slimme beestjes

“Ik heb gevoel voor composteren, ik vind het echt leuk. In het begin vroeg ik me af: ga ik echt iets met wormen doen? Maar hoe meer tijd ik met wormen doorbreng, hoe meer waardering ik voor ze krijg. Deze simpele beestjes zijn eigenlijk heel slim. Ik ken geen ander organisme dat de hele tijd bezig is onze omgeving te verbeteren.

Ook werd de noodzaak van composteren mij duidelijk door me te verdiepen in de staat van onze landbouwgrond. Aan de ene kant verbranden wij ons organisch afval, aan de andere kant zijn de bodems helemaal uitgeput. Er kunnen jaren overheen gaan voordat het evenwicht is hersteld. Deze kennis versterkte mijn drive om me in te zetten voor composteren, waarbij je voeding teruggeeft aan de bodem. Het geeft mij voldoening dat mijn werk deel is van een groter geheel, dat ik niet alleen bezig ben met iets dat ik zelf heel leuk vind.”

Gooi het in de lucht

“Starten met zo’n groen project doe je niet in één keer, je maakt een heleboel kleine stapjes. Het begint met een vaag idee, ik zie en voel wat het ongeveer zou moeten zijn. Door gewoon te beginnen, krijgt het vorm. Je krijgt hier een tip van iemand of loopt daar tegen iets aan. Wanneer ik een idee heb van wat ik wil bouwen, ‘gooi ik het in de lucht’ en wacht tot het ergens landt. Het Universum of hoe je het ook wilt noemen, zet het dan in werking. Er komt vanzelf een mogelijkheid om het plan op de een of andere manier te realiseren.

Als je wordt geïnspireerd door een film als *Groen Goud* over John Liu die ecosystemen herstelt, kun je je vergissen door te denken dat jouw missie er hetzelfde uit moet zien. Terwijl we hier allemaal ons eigen unieke zelf zijn met onze eigen unieke achtergrond. Zo heeft iedereen iets aparts wat hij of zij kan doen. En dat is niet per se één ding, alsof je een stempel draagt met ‘jij bent hier goed in’. Ik denk dat het juist de kunst is om jezelf uit te vinden. Om jouw bijdrage te vinden, begin je ge-

woon te lopen, uit de ene stap volgt de andere. Je zal fouten maken, feedback krijgen van mensen die jouw stappen wel of niet waarderen, je plan bijstellen en zo je weg vinden.”

Volg je eigen passie

“Een nieuwe weg vind je niet door die in je hoofd te bedenken, maar door te voelen wat je wilt doen, er echt zin in te hebben. Zo kom je in een flow. Ik kan iedereen aanraden om een stapje terug te doen en te kijken: waar word ik nou echt blij van? Je kunt daar simpelweg ruimte voor maken door te zeggen: *‘Fuck it, ik ga dit of dat nu niet doen, ik weet het even niet.’*

Soms vraagt dat een beetje durf. Geen geld op je rekening hebben, eigenlijk moeten werken en dan gewoon een week op de bank gaan liggen. Dan hoef je niet depressief te zijn, al ga je wel door dips en periodes heen van het niet weten. Als je iets gevonden hebt, denk dan niet meteen: ik moet hier ook mijn boterham mee verdienen. In de gedachte ‘ik kan er nooit geld mee verdienen’ lopen mensen vaak vast. Ik had ook nooit gedacht dat ik geld ging verdienen met wormenhotels. Maar ik doe het nu wel!”

Meer weten

Op de websites van Le Compostier kun je wormencompost bestellen of bouwtekeningen aanschaffen voor een houten wormenhotel om zelf aan de slag te gaan.

www.compostier.blogspot.com

www.stadsoogst.org